

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี - นาฏศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑

คู่มือครู ออก.

ใช้ประกอบการสอนคู่กับหนังสือเรียน

เพิ่ม

วิธีการสอนเพื่อยกผลสัมฤทธิ์
ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 5Es

เพิ่ม

ข้อสอบเน้นการคิดเพื่อพัฒนา
การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพิ่ม

กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ
การเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียน

ใหม่

กิจกรรมบูรณาการทักษะชีวิต
และการทำงานตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง

พร้อม

กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์
การเรียนรู้สู่อาเซียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ม.๒

อักษร

- สุนนมาลัย นิ่มเนติพันธ์
- นครกษัย ปิฎกรัชต์
- สำเร็จ คำโหมง
- รชนา สุนทรานนท์
- สุดใจ กศพร
- มณฑา ทิมทอว
- ชรินทร์ พุ่มศิริ

ดนตรี – นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ลักษณะเด่น

คู่มือครู Version ใหม่

ขยายพื้นที่รูปเล่มใหญ่ขึ้นกว่าเดิม จัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นโซน เพื่อค้นหาข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และดูเป็นระเบียบ

โซน 1 ขั้นตอนการสอนแบบ 5Es

เพื่อให้ครูเตรียมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยแนะนำขั้นตอนการสอนและการจัดกิจกรรมแบบ 5Es อย่างละเอียด เพื่อให้ให้นักเรียนบรรลุตามตัวชี้วัด

โซน 2 ช่วยครูเตรียมสอน

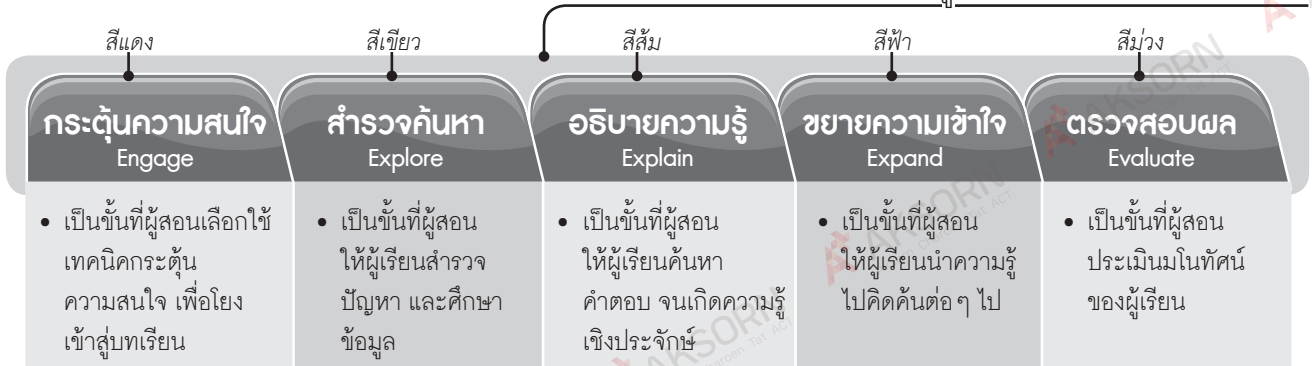
เพื่อช่วยลดภาระครูผู้สอน โดยแนะนำเกิดความรู้สำหรับครู ความรู้เสริมสำหรับนักเรียน รวมทั้งบูรณาการความรู้สู่อาเซียน กิจกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง และ มุม IT

โซน 3 ช่วยครูเตรียมนักเรียน

เพื่อให้ครูสะดวกต่อการจัดกิจกรรม โดยแนะนำกิจกรรมบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างสาระหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชา กิจกรรมสร้างเสริม กิจกรรมทำทาย รวมถึงเนื้อหาที่เคยออกข้อสอบ O-NET แนวข้อสอบ NT/O-NET ที่เน้นการคิดพร้อมเฉลยและคำอธิบายอย่างละเอียด

1. แบบสื่ 5Es

แบบสื่แสดงขั้นตอนการสอนและการจัดกิจกรรมแบบ 5Es เพื่อให้ครูทราบว่าป็นขั้นตอนการสอนขั้นใด

2. สัญลักษณ์

สัญลักษณ์	วัตถุประสงค์	สัญลักษณ์	วัตถุประสงค์
เป้าหมายการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> แสดงเป้าหมายการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องบรรลุตามตัวชี้วัด ตลอดจนสมรรถนะที่จะต้องมี และคุณลักษณะที่พึงเกิดขึ้นกับนักเรียน 	ข้อสอบ O-NET	<ul style="list-style-type: none"> ชี้แนะเนื้อหาที่เคยออกข้อสอบ O-NET โดยยกตัวอย่างข้อสอบพร้อมวิเคราะห์คำตอบอย่างละเอียด
หลักฐานแสดงผลการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> แสดงร่องรอยหลักฐานตามภาระงานที่ครูมอบหมาย เพื่อแสดงผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด 	ข้อสอบเน้น การคิด แนว NT → O-NET	<ul style="list-style-type: none"> เป็นตัวอย่างข้อสอบที่มุ่งเน้นการคิดและเป็นแนวข้อสอบ NT/O-NET ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทั้งปรนัย-อัตนัย พร้อมเฉลยอย่างละเอียด
เกียรติแนะครู	<ul style="list-style-type: none"> แทรกความรู้เสริมสำหรับครู ข้อเสนอแนะข้อควรระวัง ข้อสังเกต แนวทางการจัดกิจกรรมและอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน 	ข้อสอบเน้น การคิด แนว O-NET	<ul style="list-style-type: none"> เป็นตัวอย่างข้อสอบที่มุ่งเน้นการคิดและเป็นแนวข้อสอบ O-NET ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทั้งปรนัย-อัตนัย พร้อมเฉลยอย่างละเอียด
นักเรียนควรรู้	<ul style="list-style-type: none"> ขยายความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหา เพื่อให้ครูนำไปใช้อธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนได้มีความรู้มากขึ้น 	บูรณาการเชื่อมโยงสาระ	<ul style="list-style-type: none"> แนะนำแนวทางการจัดกิจกรรม เชื่อมกับสาระหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น หรือวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง
บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมและปลูกฝังค่านิยมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 	บูรณาการอาเซียน	<ul style="list-style-type: none"> แนะนำแนวทางการจัดกิจกรรม ช่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ควรได้รับการพัฒนาการเรียนรู้
มุม IT	<ul style="list-style-type: none"> แนะนำแหล่งค้นคว้าจากเว็บไซต์ เพื่อให้ครูและนักเรียนได้เข้าถึงข้อมูลความรู้ที่หลากหลาย ทั้งไทยและต่างประเทศ 	กิจกรรมท้าทาย	<ul style="list-style-type: none"> แนะนำแนวทางการจัดกิจกรรม ต่อยอดสำหรับนักเรียนที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และต้องการท้าทายความสามารถในระดับที่สูงขึ้น

ขั้นตอนการสอนที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการคิดและการทำงานทางสมองของผู้เรียนที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย คือ วัฏจักรการเรียนรู้ 5Es ซึ่งผู้จัดทำคู่มือครูได้นำมาใช้เป็นแนวทางออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย ตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นความสนใจ (Engage)

เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจโดยใช้เทคนิควิธีการ และคำถามทบทวนความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงผู้เรียนเข้าสู่ความรู้ของบทเรียนใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปความสำคัญหัวข้อและสาระการเรียนรู้ของบทเรียนได้ จึงเป็นขั้นตอนการสอนที่สำคัญ เพราะเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้แก่ผู้เรียน

ขั้นที่ 2 สำรวจค้นหา (Explore)

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือศึกษา สังเกต หรือร่วมมือกันสำรวจ เพื่อให้เห็นขอบข่ายของประเด็นหรือปัญหา รวมถึงวิธีการศึกษาค้นคว้า การรวบรวมข้อมูลความรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจประเด็นหรือปัญหานั้นๆ เมื่อผู้เรียนทำความเข้าใจในประเด็นหรือปัญหาที่จะศึกษาค้นคว้าอย่างถ่องแท้แล้ว ก็ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ ตรวจสอบ โดยวิธีการต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ ทดลอง อ่านค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร แหล่งข้อมูลต่างๆ จนได้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือปัญหาที่ศึกษา

ขั้นที่ 3 อธิบายความรู้ (Explain)

เป็นขั้นที่ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่น ให้การแนะนำ ตั้งคำถามกระตุ้นให้คิด เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ และนำข้อมูลความรู้จากการศึกษาค้นคว้าในขั้นที่ 2 มาวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอผลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาในรูปแบบสารสนเทศต่างๆ เช่น เขียนแผนภูมิ ผังมโนทัศน์ เขียนความเรียง เขียนรายงาน เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ฝึกให้ผู้เรียนใช้สมองคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 4 ขยายความเข้าใจ (Expand)

เป็นขั้นที่ผู้สอนเลือกใช้เทคนิควิธีสอนต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปคิดค้นสืบค้นต่อๆ ไป เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ระดมสมองเพื่อคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมโดยนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายเหตุการณ์ต่างๆ หรือนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนเอง เพื่อขยายความรู้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ในขั้นตอนนี้ฝึกสมองของผู้เรียนให้สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างมีคุณภาพ เสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้กว้างไกลออกไป

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบผล (Evaluate)

เป็นขั้นที่ผู้สอนประเมินมโนทัศน์ของผู้เรียน โดยตรวจสอบจากความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปและความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นใหม่ ตรวจสอบทักษะ กระบวนการปฏิบัติ การแก้ปัญหา การตอบคำถามรวบยอด หรือการเคารพความคิดหรือยอมรับเหตุผลของคนอื่น เพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ร่วมกัน ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อสรุปผลว่ามีความรู้อะไรเพิ่มขึ้นมาบ้าง เกิดความเข้าใจมากน้อยเพียงใด และจะนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ หรือในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ผู้เรียนจะเกิดเจตคติ และเห็นคุณค่าของตนเองจากผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขอย่างแท้จริง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนวัฏจักรการเรียนรู้ 5Es จึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง เพราะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มอย่างชำนาญ ก่อให้เกิดทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ทุกประการ

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
รหัสวิชา ศ.....

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
ภาคเรียนที่.....
เวลา 40 ชั่วโมง/ปี

เสริม 4

ศึกษา เปรียบเทียบองค์ประกอบทางดนตรี เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี ลักษณะเฉพาะของการแสดงนาฏศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเทคนิคการร้อง การบรรเลงมาใช้สร้างสรรค์งานดนตรีอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ประเภทต่างๆ ทั้งนาฏศิลป์พื้นบ้าน ละครไทย ละครพื้นบ้าน หรือมหรสพอื่นที่เคยนิยมกันในอดีต บรรยายอารมณ์และความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง บทบาทและอิทธิพลของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ รวมถึงวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทย อธิบายการบูรณาการศิลปะแขนงอื่นๆ กับการแสดง อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีผลต่อเนื้อหาของละคร สร้างสรรค์การแสดงโดยใช้องค์ประกอบนาฏศิลป์และการละคร วิเคราะห์ ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรี การแสดงของตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งเสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุงและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้อื่นๆ

โดยใช้ทักษะกระบวนการทางดนตรีและนาฏศิลป์ กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม ในการแสดงออกทางดนตรีและนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี-นาฏศิลป์ เทคนิคการสร้างสรรค์การแสดงออกทางดนตรีและนาฏศิลป์ รวมถึงเห็นคุณค่าของงานดนตรีและนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด							
ศ 2.1	ม.2/1	ม.2/2	ม.2/3	ม.2/4	ม.2/5	ม.2/6	ม.2/7
ศ 2.2	ม.2/1	ม.2/2					
ศ 3.1	ม.2/1	ม.2/2	ม.2/3	ม.2/4	ม.2/5		
ศ 3.2	ม.2/1	ม.2/2	ม.2/3				
รวม 17 ตัวชี้วัด							

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. สุมนมาลย์ นิมนต์พันธ์

รศ. สำเร็จ คำโหมง

นายสุดใจ ทศพร

รศ. ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์

ผศ. ดร. รจนา สุนทรานนท์

ผศ. มณฑา กิมทอง

นายชนินทร์ พุ่มศิริ

ผู้ตรวจ

ผศ. กฤษณา บัวสรวง

ผศ. เดชนี คงอิม

นายไชยิต มั่นคงหัตถ์

บรรณาธิการ

ดร. มนัส แก้วบุชา

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

รหัสสินค้า ๒๒๑๕๐๐๔

อักษรร
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร./แฟกซ์: 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

เว็บไซต์: บริษัท ไทยรับเล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

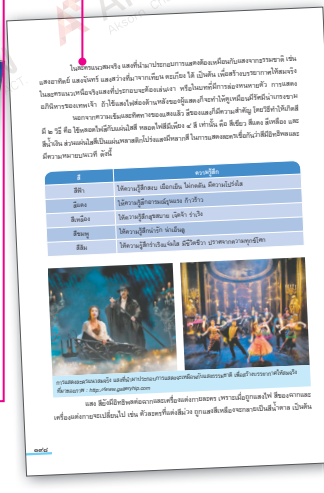
หนังสือเรียน ดนตรี-นาฏศิลป์ เล่มนี้ ใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เนื้อหาตรงตามสาระการเรียนรู้แกนกลางขั้นพื้นฐาน อ่านทำความเข้าใจง่าย ให้ความรู้และช่วยพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรและตัวชี้วัด เนื้อหาแบ่งออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา สะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล พร้อมเสริมองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จัดกลุ่มเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนรู้ สะดวกแก่การจัดการเรียนการสอน

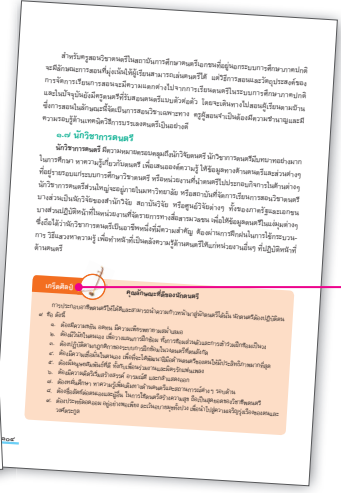

เกริ่นนำเพื่อให้เข้าใจถึงสาระสำคัญในหน่วยที่จะเรียน

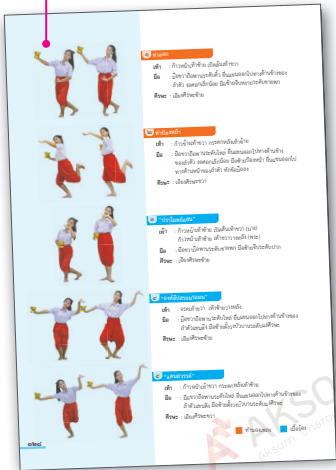
เนื้อหาตรงตามสาระการเรียนรู้แกนกลาง ให้ความรู้และเชื่อมต่อการนำไปใช้สอนเพื่อ บรรลุตัวชี้วัด และสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เกร็ดศิลป์เพิ่มเติมจากเนื้อหา มีแทรกเป็นระยะ ๆ

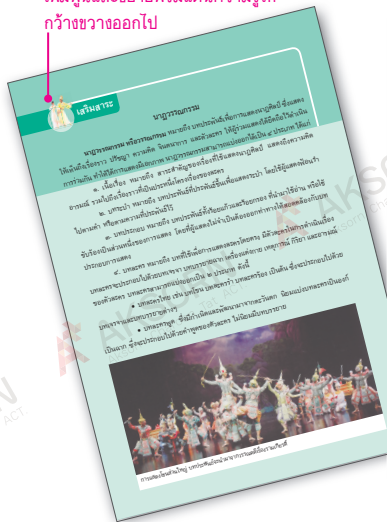

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายในการศึกษา

Design หน้าแบบใหม่ สวยงาม พิมพ์ ๔ สีตลอดเล่ม ช่วยให้อ่านทำความเข้าใจได้ง่าย

เสริมสาระจากเนื้อหาออกเหนือจากที่มีในสาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อเพิ่มพูนและขยายพรมแดนความรู้ให้กว้างขวางออกไป

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดคุณภาพบรรลุมাত্রฐานและตัวชี้วัด

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ดนตรีกับสังคมและวัฒนธรรม

- องค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม
- ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ
- เหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในประเทศไทย

๑-๒๒

๒
๙
๑๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย

- เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีไทย
- ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี
- อารมณ์เพลงและความรู้สึกในบทเพลง

๒๓-๔๖

๒๔
๓๐
๔๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ทักษะดนตรีไทย

- การขับร้องเพลงไทย
- การบรรเลงเครื่องดนตรีไทย
- หลักการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย “ซอคู่”
- บทเพลงไทยสำหรับฝึกปฏิบัติ
- การประเมินความสามารถทางดนตรี

๔๗-๖๖

๔๘
๕๐
๕๖
๕๘
๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีสากล

- เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี
- ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี
- การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง

๖๗-๘๒

๖๘
๗๓
๗๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

ทักษะดนตรีสากล

- การขับร้องเพลงสากล
- การบรรเลงเครื่องดนตรีสากล
- การประเมินความสามารถทางดนตรี

๘๓-๙๘

๘๔
๘๗
๙๖

หน่วยการเรียนรู้ที่

๖

ดนตรีกับอาชีพทางด้านดนตรี

- อาชีพดนตรี
- บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง
- บทบาทของดนตรีที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย

๙๙-๑๑๐

- ๑๐๐
- ๑๐๕
- ๑๐๗

หน่วยการเรียนรู้ที่

๗

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนาฏศิลป์

- หลักการและวิธีการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์
- ศิลปะแขนงอื่น ๆ กับการแสดง
- หลักการวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทย
- ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์กับสาระการเรียนรู้อื่น

๑๑๑-๑๒๔

- ๑๑๒
- ๑๑๔
- ๑๑๗
- ๑๑๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

๘

การแสดงนาฏศิลป์ไทยมาตรฐาน

- การแสดงนาฏศิลป์ไทยมาตรฐาน ชุด “ระบำกฤดาภินิหาร”
- การแสดงร่ำวงมาตรฐาน เพลง “คืนเดือนหงาย”

๑๒๕-๑๔๐

- ๑๒๖
- ๑๓๗

หน่วยการเรียนรู้ที่

๙

การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง

- ความหมายและที่มาของนาฏศิลป์พื้นเมือง
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนาฏศิลป์พื้นเมือง
- ลักษณะเฉพาะของนาฏศิลป์พื้นเมืองในแต่ละภาค
- การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองแต่ละภาค

๑๔๑-๑๕๘

- ๑๔๒
- ๑๔๔
- ๑๔๖
- ๑๔๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑๐

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการละคร

- หลักการสร้างสรรค์การแสดงละคร
- องค์ประกอบของละคร
- หลักการวิเคราะห์ วิจารณ์การแสดงละคร
- ความสัมพันธ์ของการละครกับสาระการเรียนรู้อื่น

๑๕๙-๑๗๖

- ๑๖๐
- ๑๖๒
- ๑๖๖
- ๑๗๑

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑๑

การแสดงละคร

- ละครในยุคสมัยต่างๆ
- การสร้างสรรค์ละครเวที
- การสร้างสรรค์ละครเวที

๑๗๗-๒๐๒

- ๑๗๘
- ๑๘๔
- ๑๙๔

บรรณานุกรม

๒๐๓

หน่วยที่

ดนตรีกับสังคมและวัฒนธรรม

ตัวชี้วัด

- เปรียบเทียบการใช้องค์ประกอบดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน (ศ ๒.๑ ม.๒/๑)
- บรรยายบทบาทและอิทธิพลของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ (ศ ๒.๒ ม.๒/๑)
- บรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทย (ศ ๒.๒ ม.๒/๒)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่างๆ
- ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ
 - บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรม
 - อิทธิพลของดนตรีในวัฒนธรรม
- เหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในประเทศไทย
 - การเปลี่ยนแปลงทางารเมืองกับงานดนตรี
 - การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับงานดนตรี

๑ ดนตรีจัดเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์มาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้ ดนตรีเป็นเสียงที่เรียบเรียงขึ้นเป็นทำนองที่เชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญเข้าด้วยกัน และมีการสร้างสรรค์เครื่องดนตรีขึ้นเพื่อใช้ถ่ายทอดสิ่งที่ผู้คนในสังคมสรรค์สร้างเป็นบทเพลง ซึ่งในแต่ละชนชาติย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นดนตรีของชนชาติใด ขณะเดียวกันงานดนตรีก็เป็นหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งทางด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยได้

เป้าหมายการเรียนรู้

1. เปรียบเทียบการใช้องค์ประกอบดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน
2. บรรยายบทบาทและอิทธิพลของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ
3. บรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทย

สมรรถนะของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

กระตุ้นความสนใจ

Engage

ครูเปิดซีดี หรือดีวีดีเพลงบรรเลง ทั้งเพลงไทยเดิมและเพลงของชาติอื่นๆ ให้นักเรียนฟัง จากนั้นครูถามนักเรียนว่า

- บทเพลงที่นักเรียนได้ฟังนั้นมาจากวัฒนธรรมใดและนักเรียนมีวิธีการวิเคราะห์บทเพลงอย่างไร (แนวตอบ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ)

เกร็ดแฉะครู

การเรียนการสอนในหน่วยการเรียนรู้นี้ ครูควรนำซีดี หรือ ดีวีดีที่น่าสนใจมาเปิดให้นักเรียนชม เช่น การแสดงดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ดนตรีในวัฒนธรรมอินเดีย ดนตรีในวัฒนธรรมจีน เป็นต้น เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่ นักเรียน ครูอาจอธิบายเพิ่มเติมว่าดนตรีในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น แต่สิ่งจำเป็นที่ต้องมีเหมือนกันนั่นก็คือ เรื่องขององค์ประกอบดนตรี เพราะองค์ประกอบดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของบทเพลง ถ้ามีองค์ประกอบดนตรีที่สมบูรณ์และมีคุณภาพแล้วจะทำให้บทเพลงมีความไพเราะและเป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีที่ดีขึ้นหนึ่ง ซึ่งบทเพลงที่ถ่ายทอดออกมาจะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

กระตุ้นความสนใจ Engage

ครูชักชวนนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม จากนั้นครูถามนักเรียนว่า

- ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างไร (แนวตอบ ดนตรีจัดเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรม การดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะเสียงของดนตรีทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ อารมณ์ และจิตใจของมนุษย์อีกด้วย)

สำรวจค้นหา Explore

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดชุมชน อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ในหัวข้อที่ครูกำหนดให้ ดังต่อไปนี้

- กลุ่มที่ 1 เสียง กลุ่มที่ 4 การประสานเสียง
- กลุ่มที่ 2 จังหวะ กลุ่มที่ 5 เนื้อดนตรี
- กลุ่มที่ 3 ทำนอง กลุ่มที่ 6 บันไดเสียง

อธิบายความรู้ Explain

ให้นักเรียนกลุ่มที่ 1 ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม ส่งตัวแทน 2-3 คน ออกมาอธิบายความรู้ในหัวข้อเสียง ตามที่ได้ศึกษามาหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูถามนักเรียนว่า

- หากโลกเราไร้ซึ่งเสียงดนตรีจะก่อให้เกิดสิ่งใด (แนวตอบ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ)

๑. องค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม

ดนตรี มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเสียงที่เรียบเรียงขึ้นเป็นทำนอง การเกิดทำนองเพลงได้ต้องนำองค์ประกอบส่วนย่อยต่างๆ มารวมเข้าด้วยกัน ดนตรีของชนชาติต่างๆ ทั้งดนตรีไทย ดนตรีจีน ดนตรีอินเดีย ดนตรีเปอร์เซีย และดนตรีตะวันตก ต่างต้องมีส่วนประกอบสำคัญอย่างน้อย ๖ ประการ ที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ให้ผู้เรียนนึกถึงทำนองเพลงที่คุ้นเคย หรืออาจเลือกเพลงและดนตรีที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเป็นตัวอย่าง และเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของดนตรี ดังนี้

๑.๑ เสียง

เสียงดนตรี (Musical Sound) เป็นสีสรรของเสียง (Tone Color) ที่เกิดจากความถี่ของคลื่นเสียง ความดัง - เบา สูง - ต่ำ ความเข้มที่หนาแน่น หรือโปร่งเบา มีระดับความดัง - เบาของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด สีสรรของเสียงที่แตกต่างกัน ระดับเสียงที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดการเคลื่อนที่ ๒ เป็นลิลาทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เช่น ซอฮู้ของประเทศไทย ซองเกาะของประเทศพม่า ซิตาร์ของประเทศอินเดีย ร็อบบ์ของประเทศอินโดนีเซีย ฆ้องของประเทศจีน ไวโอลินของตะวันตก เป็นต้น เครื่องดนตรีเหล่านี้เมื่อได้ยินเสียงก็จะสามารถระบุชื่อเครื่องดนตรีได้ การรับฟังความไพเราะของดนตรีจึงพิจารณาได้จากสีสรรของเสียงดนตรี ความแตกต่างหลากหลายที่เกิดจากเสียงดนตรี เป็นคุณสมบัติที่แสดงให้เห็นคุณภาพของเสียง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับฟัง เพราะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เสียงดังจะให้ความรู้สึกมีพลังอำนาจ เสียงเบาจะให้ความรู้สึกนุ่มนวล เป็นต้น

สีสรรของเสียงที่เกิดจากการบรรเลงเครื่องดนตรี จะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกตื่นเต้น ผ่อนคลาย หรือนุ่มนวล

นักเรียนควรรู้

- 1 ซองเกาะ เป็นพิณของพม่า มี 16 สาย จัดเป็นเครื่องดนตรีของราชสำนักและเหล่าบรรดาดานชั้นสูงในประเทศพม่า นิยมนำมาบรรเลงในงานสำคัญต่างๆ ของทางราชการ
- 2 ซิตาร์ จัดเป็นเครื่องดนตรีคลาสสิกของประเทศอินเดีย ซิตาร์ถือกำเนิดขึ้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 โดยอมีร์ กรุชโรว์ (Amir Krushrow) ชาวอินเดีย ซึ่งมีเชื้อสายเปอร์เซีย เป็นผู้คิดค้น
- 3 ร็อบบ์ เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมเล่นกันในพื้นที่ภาคใต้ของไทยใช้ประกอบการแสดงมโนราห์ หรือมโนราห์ ซึ่งการละเล่นชนิดนี้ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นศิลปะละครจำพวกวัฒนธรรมหลวง หรือเป็นวัฒนธรรมราษฎร์ของคนท้องถิ่นมลายู
- 4 ฆ้อง เป็นเครื่องดนตรีจีน จัดเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย วิธีการเล่นจะใช้นิ้วดีดที่สาย ฆ้องจะมีรูปร่างลักษณะคล้ายกับลูกแพร์

ข้อสอบเห็น กวาดคิด

แนว → NT → O-NET

ข้อใด ไม่ใช่ องค์ประกอบของดนตรี

1. จังหวะ
2. เสียง
3. ทำนองเพลง
4. อารมณ์เพลง

วิเคราะห์คำตอบ ตอบข้อ 4. เพราะอารมณ์ของเพลงเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้จากกรอถ่ายทอดเนื้อหาของบทเพลง โดยผู้ถ่ายทอดอารมณ์เพลงจะเรียกว่า "ศิลปิน หรือนักร้อง" เพราะเป็นบุคคลที่ถ่ายทอดเจตนาอารมณ์และความรู้สึกของนักแต่งเพลงออกมา ในขณะที่ตัวเองก็ตั้งท้องทำให้ผู้ฟังสนใจและสามารถรับรู้อารมณ์ของนักแต่งเพลงได้ด้วย ดังนั้น จึงไม่นับนำอารมณ์เพลงมาจัดเป็นองค์ประกอบของดนตรี

๑.๒ จังหวะ

จังหวะดนตรี (Time Elements) เป็นส่วนประกอบสำคัญของดนตรี เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ดนตรีขับเคลื่อนไปอย่างเป็นระบบ จังหวะดนตรีสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑) **อัตราจังหวะ (Meters)** คือ อัตราการเคลื่อนที่ของแนวทำนอง หรือเสียงในช่วงเวลาหนึ่ง ที่วางแบบให้มีจุดเน้นที่แน่นอน โดยแบ่งจำนวนเคาะจังหวะหลักออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน เช่น กลุ่มละ ๒ เคาะ ๓ เคาะ เป็นต้น เรียกกลุ่มเคาะแต่ละกลุ่มเป็น ๑ ห้อง กำหนดเครื่องหมายประจำจังหวะ (Time Signature) ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเลข ๒ ตัววางซ้อนกัน โดยวางอยู่หลังกุญแจประจำหลักที่ส่วนต้นของบรรทัด ๕ เส้น บรรทัดแรกของเพลง สังเกตได้จากเพลงที่บันทึกด้วยโน้ตสากล

๒) **จังหวะ (Rhythm)** คือ กระสวน หรือแบบรูป (Pattern) ของการเคาะจังหวะที่แบ่งซอยจังหวะให้เป็นตามอัตราจังหวะที่กำหนดไว้ มีความถี่ - ห่างต่างกัน เพื่อให้ตรงตามกระบวนแบบหรือลีลาของบทเพลง สามารถสังเกตได้จากบทเพลง ซึ่งกำหนดชื่อเฉพาะของจังหวะ ^๑ เช่น จังหวะราวด์ จังหวะวอลตซ์ จังหวะร็อก จังหวะแทงโก จังหวะโซล จังหวะสวิง จังหวะรุมบา เป็นต้น

๓) **อัตราความเร็ว (Tempo)** คือ อัตราความเร็วของการดำเนินจังหวะทุกส่วน ทั้งส่วนอัตราจังหวะ ส่วนแบบรูปจังหวะ และส่วนอัตราความเร็ว ตัวอย่างที่ศึกษาได้ คือ เพลงสมัยนิยม หรือเพลงป๊อปปูลาร์ (Popular Music) เพลงเหล่านี้จะระบุอัตราความเร็วด้วยคำว่า Slow หรือ Fast หรือ Quick นำหน้าชื่อลีลา หรือกระบวนแบบของบทเพลง เช่น Slow Tango หมายถึง จังหวะแทงโกอย่างช้า Quick Waltz หมายถึง จังหวะวอลตซ์อย่างรวดเร็ว เป็นต้น

๑.๓ ทำนอง

ทำนอง (Melody) เป็นอนุกรมของหน่วยเสียงดนตรีต่างระดับ (Pitches) และต่างอัตราความสั้น - ยาวของเสียง (Duration) ที่นำมาร้อยเรียงเข้ากันเป็นวรรคตอน หรือประโยคเพลง มีแนวทำนองหรือลีลาเคลื่อนไหวขึ้น - ลงสลับกัน โดยดำเนินไปตามหลักไวยากรณ์เพลง จากหน่วยที่เล็กที่สุดของทำนอง คือ หน่วยเสียง หรือคำของทำนองหลายหน่วยเสียงเรียงเป็นวลี วรรคตอน ประโยค และท่อนเพลง ทำนองเพลงมีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

๑) **โหมดเสียง (Mode) และบันไดเสียง (Scale)** คือ เสียงระดับสูง - ต่ำต่างๆ ตามระบบโหมดเสียงและบันไดเสียง ซึ่งจะปรากฏในบทเพลง ดังนี้

(๑) เสียงในบันไดเสียงเพนทาโทนิค (Pentatonic Scale) จะประกอบไปด้วยเสียง C D E G A (โด เร มี ซอล ลา) เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกสบาย กระตุ้นให้อยากขับร้องตาม พบได้ในเพลงของประเทศต่างๆ

อธิบายความรู้

Explain

ให้นักเรียนกลุ่มที่ 2-3 ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีในสังคม และวัฒนธรรม ส่งตัวแทน 2-3 คน ออกมาอธิบายความรู้ในหัวข้อจังหวะและทำนอง ตามที่ได้ศึกษามาหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูถามนักเรียนว่า

- นักเรียนคิดว่า “จังหวะ” มีความสำคัญต่อเสียงดนตรีอย่างไร

(แนวตอบ จังหวะ เป็นสิ่งที่ทำให้ดนตรีสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบ และทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนที่ของทำนองและแนวประสานเสียงต่างๆ เพื่อให้การบรรเลงดนตรีมีความสัมพันธ์กัน)

- อัตราจังหวะสร้างขึ้นมาจากทำนองที่ใด

(แนวตอบ จัดแบ่งจังหวะเคาะออกเป็นกลุ่มเพื่อทำให้เกิดการเคาะจังหวะและการเน้น มีความสม่ำเสมอ การจัดกลุ่มจังหวะเคาะที่พบในบทเพลงต่างๆ ไป คือ 2 3 และ 4 จังหวะเคาะ เช่น

อัตรา 2 จังหวะ 1-2-1-2-1-2-1-2-1-2-1-2

อัตรา 3 จังหวะ 1-2-3-1-2-3-1-2-3-1-2-3-1-2-3 เป็นต้น)

- ดนตรีและการจับจังหวะของการเต้นลีลาศในจังหวะวอลตซ์ควรมีลักษณะอย่างไร

(แนวตอบ ดนตรีและการจับจังหวะ จะเป็นแบบ $\frac{3}{4}$ คือ มี 3 จังหวะใน 1 ห้องเพลง เราจะได้ยินเสียงการเคาะจังหวะท้ม แท็ก แท็ก ต่อเนื่องกันตลอดทั้งเพลงและจะมีความช้า - เร็วของจังหวะที่เท่ากันสม่ำเสมอ สามารถวิเคราะห์ได้จากกาฟังจังหวะ โดยวิเคราะห์เสียงเบส (เสียงท้มจะตรงกับเสียงเบส) และเสียงกลอง (เสียงแท็ก แท็กจะตรงกับเสียงกลอง)

กิจกรรมสร้างเสริม

ให้นักเรียนเขียนแผนผัง (Mind Mapping) สรุปสาระสำคัญของจังหวะแต่ละประเภท ลงกระดาษรายงาน นำส่งครูผู้สอน

กิจกรรมท้าทาย

ให้นักเรียนเลือกฟังเพลงที่มีจังหวะที่แตกต่างกัน ตามความสนใจของตนเอง 2-3 เพลง จากนั้นเขียนบรรยายลักษณะเด่นของจังหวะที่พบในบทเพลงที่ฟัง พร้อมเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของจังหวะ ลงกระดาษรายงาน นำส่งครูผู้สอน

นักเรียนควรรู้

1) โซล เป็นแนวเพลงที่เกิดจากการรวมตัวกันระหว่างอาร์แอนด์บีและกอสเปล โซลมีความหมายว่า “ดนตรีที่เกิดขึ้นโดยคนดำในอเมริกา ที่เปลี่ยนรูปจากอาร์แอนด์บีและกอสเปลในจังหวะที่สนุกสนาน โดยไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา”

2) รุมบา เป็นจังหวะที่จัดอยู่ในพวกละตินอเมริกัน ลักษณะของจังหวะรุมบาจะมีรูปแบบคล้ายกับจังหวะวอลตซ์ แต่จังหวะจะค่อนข้างเร็วกว่า การก้าวเท้าสั้นกว่า นอกจากนี้ รุมบายังต้องใช้สะโพกเคลื่อนไหวให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของเท้าอีกด้วย

บุม IT

นักเรียนสามารถชมการแสดงลีลาศในจังหวะรุมบาได้จาก <http://www.youtube.com> โดยค้นหาจากคำว่า เต้นรุมบา

อธิบายความรู้

Explain

ครูสุ่มนักเรียน 2-3 คน ให้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าหากดนตรีมีเพียงจังหวะ แต่ขาดทำนองจะก่อให้เกิดสิ่งใด และเป็นไปได้หรือไม่ว่าจังหวะและทำนองสามารถแยกออกจากกันได้

(แนวตอบ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ)

- เสียงในมาตราไดอะทอนิก (Diatonic Scale) และเสียงในมาตราโครมาติก (Chromatic Scale) มีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

(แนวตอบ เสียงในมาตราไดอะทอนิก คือ เสียงที่มีระดับขั้นของเสียงห่างกันเต็มเสียง และครึ่งเสียงคละกันไป 8 ขั้น มี 2 ชนิด คือ เสียงในมาตราเมเจอร์ไดอะทอนิก (Major Diatonic Scale) เสียงในมาตราไมเนอร์ไดอะทอนิก (Minor Diatonic Scale) ส่วนเสียงในมาตราโครมาติก คือ เสียงที่มีระดับขั้นของเสียงห่างกันครึ่งเสียง เรียงลำดับกันไปทุกขั้น 13 ขั้น เป็น 1 ชุด เมื่อลำดับเสียงไปที่ละขั้นจะปรากฏช่วงเสียงห่างกันครึ่งเสียง)

- คำว่า “ทิศทางเดิน” มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับดนตรีอย่างไร

(แนวตอบ เป็นการนำระดับเสียงต่างๆ ที่มีอยู่ในมาตราเสียง ทรวดเสียงที่ต้องการนำมาบรรจุลงที่ตัวโน้ต เพื่อก่อให้เกิดการเคลื่อนที่ของทำนองจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง ต่อเนื่องกันอย่างสม่ำเสมอจนจบวรรคตอน)

- จังหวะของทำนองมีลักษณะเป็นอย่างไร

(แนวตอบ มีลักษณะให้เห็นดังภาพ กล่าวคือ เป็นทำนองของเพลงที่มีความสั้น-ยาวของเสียง แต่ละเสียงที่นำมาประกอบกันเป็นเพลง)

(๒) เสียงในบันไดเสียงไดอะทอนิก (Diatonic Scale) จะประกอบไปด้วยเสียง C D E F G A B C (โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด) เสียงในระบบบันไดเสียงไดอะทอนิก โหมดเมเจอร์ เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกสว่างแจ่มใส ตื่นเต้น บันไดเสียงไดอะทอนิก โหมดไมเนอร์ เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกโศกเศร้า ห่อเหี่ยว มีดราม่า ลึกลับ

(๓) เสียงในบันไดเสียงโครมาติก (Chromatic Scale) จะประกอบไปด้วยเสียง C C# D D# E F F# G G# A A# B C (โด โดชาร์ป เร เรชาร์ป มี ฟา ฟาชาร์ป ซอล ซอลชาร์ป ลา ลาชาร์ป ที โด) เสียงในบันไดเสียงโครมาติก เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกกระตือรือร้น ไม่กลมกล่อม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ โหมด คือ

๓.๑) เสียงในโหมดเมเจอร์ (Major Mode) จะประกอบไปด้วยเสียง C D E F G A B C (โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด)

๓.๒) เสียงในโหมดไมเนอร์ (Minor Mode) จะประกอบไปด้วยเสียง A B C D E F G A (ลา ที โด เร มี ฟา ซอล ลา)

๒) จังหวะ (Rhythm) คือ การเรียบเรียงหน่วยเสียงจากหมวดเสียงและบันไดเสียงให้ต่อเนื่อง มีอัตราความสั้น-ยาวของเสียงแตกต่างกัน แต่ต้องอยู่ในกรอบจำนวนจังหวะเคาะหลัก หรืออัตราจังหวะที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ นักประพันธ์เพลงสามารถออกแบบจังหวะได้อย่างหลากหลาย

๓) ทิศทางเดิน (Direction) คือ การนำระดับเสียงต่างๆ จากบันไดเสียง หรือโหมดเสียงที่ต้องการมาบรรจุลงที่ตัวโน้ต เพื่อให้เกิดเป็นทำนองที่เคลื่อนที่จากเสียงหนึ่งไปยังเสียงหนึ่ง ร้อยเรียงต่อเนื่องกันไปจนจบวรรคตอน สามารถจำแนกได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

(๑) ทำนองเคลื่อนที่ขึ้น คือ ทำนองที่ตั้งต้นด้วยระดับเสียงต่ำและจบวรรคตอนด้วยระดับเสียงสูง ทิศทางเดินในลักษณะนี้มีผลทำให้ฟังแล้วเกิดอารมณ์ที่มีพลัง

(๒) ทำนองเคลื่อนที่ลง คือ ทำนองที่ตั้งต้นด้วยระดับเสียงสูงและจบวรรคตอนด้วยระดับเสียงต่ำ ทิศทางเดินในลักษณะนี้มีผลทำให้ฟังแล้วเกิดอารมณ์ผ่อนคลาย

(๓) ทำนองอยู่คงที่ คือ ทำนองที่ระดับเสียงตั้งต้นกับระดับเสียงจบวรรคตอนเป็นเสียงระดับเดียวกัน ทิศทางเดินในลักษณะนี้มีผลทำให้ฟังแล้วเกิดอารมณ์ติดขัด แก้ไขด้วยการเอาทำนองเคลื่อนที่ขึ้น หรือเคลื่อนที่ลงมาต่อ

๔) ลักษณะการเคลื่อนที่ของระดับเสียงที่อยู่ในทำนอง (Progression) คือ ระดับเสียงจากอนุกรมเสียงในบันไดเสียง (Scale) และโหมด (Mode) ต่างๆ ที่บรรจุลงและเรียงกันอยู่ในวรรคตอนของบทเพลง โดยจำแนกลักษณะการเคลื่อนที่ออกเป็นคู่ๆ จากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตตัวหนึ่งที่อยู่ถัดไป เรียงไปจนจบวรรคตอน สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๔

เกร็ดแฉะครู

ครูควรอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสเกลเพนทาทอนิกว่า เป็นสเกลที่มีตัวโน้ตเพียง 5 เสียง สามารถแบ่งออกเป็น สเกลเพนทาทอนิก เมเจอร์ สร้างจากสเกลเมเจอร์ โดยตัดโน้ตตัวที่ 4 และ 7 ออกจากสเกล และสเกลเพนทาทอนิก ไมเนอร์ สร้างจากสเกลไมเนอร์ โดยตัดโน้ตตัวที่ 2 และ 6 ออกจากสเกล เช่น สเกลซี เพนทาทอนิก เมเจอร์ จะประกอบไปด้วยโน้ต C D E G A จะตัดโน้ตตัว F (4) และ B (7) ออก สเกลซี เพนทาทอนิก ไมเนอร์ จะประกอบไปด้วยโน้ต C Eb F G Bb จะตัดโน้ตตัว D (2) และ Ab (6) ออก เป็นต้น

นักเรียนควรรู้

1) ชาร์ป ระดับเสียงที่สูงขึ้นทีละครึ่งเสียง เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ # เป็นเครื่องหมายแปลงเสียงชนิดหนึ่ง เนื่องจากสัญลักษณ์ดังกล่าวมีรูปร่างคล้ายกับเครื่องหมายนัมเบอร์ # เครื่องหมายนัมเบอร์จึงถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ชาร์ป”

ข้อสอบเห็น กวาดคิด

แนว → NT → O-NET

ถ้านักเรียนต้องการวิเคราะห์ทำนองเพลง ควรเลือกวิเคราะห์ประเด็นในข้อใดจึงจะถูกต้อง

1. มิติ
2. บันไดเสียง
3. ทรวดเสียง
4. อัตราจังหวะ

วิเคราะห์คำตอบ ตอบข้อ 3. เพราะทรวดเสียงจะแสดงให้เห็นถึงระดับ

เสียงสูง-เสียงต่ำตามระบบทรวดเสียงและมาตรฐานเสียง ซึ่งจะปรากฏอยู่ในบทเพลง เช่น ทรวดเสียงในมาตราเพนทาทอนิก ไดอะทอนิก โครมาติก เมเจอร์ ไมเนอร์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์ทำนองเพลงที่ถูกต้อง

อธิบายความรู้

Explain

ให้นักเรียนกลุ่มที่ 4 ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ทาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี ในสังคมและวัฒนธรรม ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2-3 คน ออกมาอธิบายความรู้ในหัวข้อการประสานเสียง ตามที่ได้ศึกษามาหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูถาม นักเรียนว่า

- นักเรียนเคยฟังการขับร้องเพลงแบบ ประสานเสียงหรือไม่ ถ้าเคย เสียงเพลงที่ได้ ฟังนั้นให้ความรู้สึกอย่างไร
(แนวตอบ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ)
- การประสานเสียงที่ดีสามารถปฏิบัติได้ อย่างไร
(แนวตอบ การประสานเสียงที่ดีจะต้องมีการประสานกับแนวทำนองหลัก หรือแนว ทำนองนำของบทเพลงนั้นๆ ได้อย่าง เหมาะสม กลมกลืนกัน)

(๑) การเคลื่อนที่ตามลำดับขึ้นเสียง หรือเรียงเสียง (Conjunct) เช่น จาก “โด” ไป “เร” จาก “เร” ไป “มี” จาก “มี” ไป “ฟา” เป็นต้น การเคลื่อนที่ของลำดับเสียงในลักษณะนี้ จะช่วยให้นักดนตรีบรรเลงเพลงได้ง่ายขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกราบรื่นและฟังสบาย

(๒) การเคลื่อนที่ข้ามขึ้นเสียง หรือเว้นเสียง (Disjunct) เช่น จาก “โด” ไป “มี” จาก “โด” ไป “ซอล” จาก “ซอล” ไป “โดสูง” เป็นต้น การเคลื่อนที่ของลำดับเสียงในลักษณะนี้ ทำให้นักดนตรีบรรเลงเพลงได้ยากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกตื่นเต้น มีพลังกำลัง

๕) มิติ (Dimension) คือ ความแคบ - กว้าง เรียกว่า “พิสัย” ของทำนอง บทเพลงยังมี ช่วงเสียง หรือความแคบ - กว้างมากเท่าใด ยิ่งทำให้นักร้อง นักดนตรีขับร้อง หรือการบรรเลงเพลงนั้นๆ ยากขึ้นตามไปด้วย

๖) รูปร่างทรวดทรง (Contour) คือ รูปร่างทรวดทรงของทำนอง สังเกตได้จาก การลากเส้นจากหัวของตัวโน้ตตัวเริ่มต้นทำนองในบรรทัด ๕ เส้น ผ่านไปยังหัวตัวโน้ตตัวอื่นๆ ที่บันทึกเรียงลำดับไปจนถึงหัวตัวโน้ตสุดท้ายที่จบวรรคตอน เส้นที่เกิดขึ้น คือ รูปร่างทรวดทรง ของทำนองนั่นเอง

๗) ระดับช่วงเสียง (Register) คือ อนุกรมระดับเสียงในทำนองทั้งชุดที่ผู้ประพันธ์เพลง เลือกใช้ให้เหมาะสมกับช่วงเสียงของผู้ขับร้อง หรือเสียงของเครื่องดนตรีที่จะใช้บรรเลง และเนื้อหา สาระที่อยู่ในทำนอง เช่น

- ระดับช่วงเสียงของนักร้องชาย มีระดับต่ำกว่าระดับช่วงเสียงของนักร้องหญิง
- ระดับช่วงเสียงของทำนองที่ใช้พรรณนาเสียงนกหรือ คอวออยู่ในระดับช่วงเสียงสูง

เป็นต้น

๑.๔ การประสานเสียง

การประสานเสียง (Harmony) การนำกลุ่มเสียงหลายระดับ ทั้งสูง กลาง ต่ำ และกลุ่มเสียง หลายคุณภาพ ทั้งใส ทึบ แหวม ฯลฯ มาบรรเลงร่วมกัน เพื่อสนับสนุนแนวทำนองหลัก ของบทเพลงที่เป็นศูนย์กลางของเสียงที่บรรเลงอยู่ ซึ่งแนวเสียงประสานจะช่วยแต่งเติมให้เสียง บรรเลงน่าสนใจยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ ความรู้สึกไปตามกลุ่มเสียงที่ใช้ เช่น ถ้าใช้กลุ่มเสียง กลมกลืน เสียงที่ประสานเสียงจะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ ความรู้สึกผ่อนคลาย สงบ และคล้อยตาม เสียงบรรเลง ถ้าใช้กลุ่มเสียงกระด้าง เสียงที่ประสานเสียงจะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์เครียด ไม่สงบ และกระด้าง เป็นต้น

ข้อสอบเห็นการคิด

แนว → NT → O-NET

คำว่า “ทำนอง” มีความหมายว่าอย่างไร

1. อนุกรมของการยึดเสียง
2. อนุกรมของหน่วยเสียงดนตรีชิ้นเดียว
3. อนุกรมของหน่วยเสียงดนตรีครั้งขึ้น
4. อนุกรมของหน่วยเสียงดนตรีต่างระดับ

วิเคราะห์คำตอบ ตอบข้อ 4. เพราะทำนอง คือ ความต่อเนื่องของโน้ต ดนตรีที่ถูกเรียบเรียงอย่างเหมาะสม มีการใช้เสียงสูง-ต่ำ, เสียงยาว-สั้น นำมาต่อกันเป็นชุด ทำนองที่ดีต้องมีความหมาย มีเสียงที่สมดุล และมี เอกลักษณ์ สร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง ดังนั้น ทำนองจึงเรียกได้อีก อย่างหนึ่งว่า “อนุกรมของหน่วยเสียงดนตรีต่างระดับ”

เกร็ดแฉะครู

ครูควรเน้นให้นักเรียนเห็นว่าเสียงของมนุษย์จะมีลักษณะเฉพาะ ของแต่ละบุคคลต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. เชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ความแตกต่างของโครงสร้างอวัยวะภายในร่างกาย
2. ภาษาดั้งเดิมของชนชาตินั้นๆ มีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะการเปล่งเสียง
3. อวัยวะที่ก่อให้เกิดเสียง เป็นปัจจัยในการกำหนดทั้งเสียงพูดและเสียงร้อง- เพลงของมนุษย์ สังเกตได้จากเส้นเสียงยาว เสียงจะมีพิสัยที่กว้าง เส้นเสียงสั้น เสียงจะมีพิสัยที่แคบ เส้นเสียงหนา เสียงจะทุ้ม และเส้นเสียงบาง เสียงจะแหลม เสียงขับร้องของมนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เสียงโซปราโน คือ เสียงสูงสุดของผู้หญิง เสียงอัลโต คือ เสียงต่ำของผู้หญิง เสียงเทเนอร์ คือ เสียงสูงของผู้ชาย และเสียงเบส คือ เสียงต่ำของผู้ชาย

อธิบายความรู้

Explain

ให้นักเรียนกลุ่มที่ 5-6 ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี ในสังคมและวัฒนธรรม ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2-3 คน ออกมาอธิบายความรู้ในหัวข้อเนื้อดนตรีและ บันไดเสียง ตามที่ได้ศึกษามาหน้าชั้นเรียน จากนั้น ครูถามนักเรียนว่า

- “เนื้อดนตรีหรือ **Texture**” มีลักษณะอย่างไร (แนวตอบ รูปแบบของเสียงที่มีการประสาน สัมพันธ์และไม่ประสานสัมพันธ์ อาจจะเป็น การนำเสียงมาบรรเลงซ้อนกัน หรือบรรเลงพร้อมกัน ซึ่งอาจพบทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ตามกระบวนการประพันธ์เพลง ผลรวมของ เสียงจะจัดเป็นเนื้อดนตรีทั้งสิ้น)
- ลักษณะแนวเสียงประสานในรูปของ Polyphonic Texture มีวิวัฒนาการอย่างไร (แนวตอบ วิวัฒนาการมาจากเพลงขานท์ (Chant) ที่มีพื้นผิวเสียงในลักษณะของเพลง ทำนองเดียว แต่ภายหลังได้มีการเพิ่มแนว ขับร้องเข้าไปอีกหนึ่งแนว แนวที่เพิ่มเข้าไป ใหม่จะใช้ระยะขั้นคู่ 4 และระยะขั้นคู่ 5 และดำเนินไปในทางเดียวกับเพลงขานท์เดิม การดำเนินทำนองในลักษณะนี้เรียกว่า “ออร์แกนุม” (Organum))
- บันไดเสียงมีความสำคัญต่องานดนตรี อย่างไร (แนวตอบ บันไดเสียงเป็นตัวกำหนดแนวทาง การเคลื่อนที่ของตัวโน้ตในเพลงและสร้างความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับบทเพลง)
- บันไดเสียงสากลสามารถแบ่งออกเป็น กี่ประเภท อะไรบ้าง (แนวตอบ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ บันไดเสียงเพนาทอนิก บันไดเสียง ไดอะทอนิก บันไดเสียงโครมาติก และบันไดเสียงไฮลโทน)

๑.๕ เนื้อดนตรี

เนื้อดนตรี (Texture) เกิดจากการบรรเลงดนตรีที่ครบทุกส่วน ทั้งจังหวะ ทำนอง เสียงประสาน และ ลีลาสอดประสาน ซึ่งทำให้เสียงดนตรีมีความหนาแน่นต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

- ๑) เนื้อดนตรีแบบแนวเดียว (Monophonic) คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการบรรเลง แนวเดียว ไม่ว่าจะบรรเลงคนเดียว หรือหลายคน หรือหลายเครื่องดนตรีก็ตาม เนื้อดนตรีเช่นนี้ จะเพิ่มความหนาแน่นของเสียง จะขึ้นตามจำนวนของเครื่องดนตรีที่ร่วมบรรเลง ความไพเราะของเสียง จะขึ้นอยู่กับฝีมือของการบรรเลง
- ๒) เนื้อดนตรีแบบร่วมคอร์ด (Homophonic) คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการบรรเลง ๒ แนว โดยแนวหนึ่งจะเป็นทำนองหลัก และอีกแนวหนึ่งเป็นกลุ่มเสียงคอร์ดที่นำมาบรรเลง สลับสับกันไปในแนวตั้ง
- ๓) เนื้อดนตรีแบบหลายแนว (Polyphonic) คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการนำทำนอง สอดประสานมาบรรเลงพร้อมกัน แต่ละทำนองต่างก็มีแนวทางเดินของตน ทั้งนี้ ทุกทำนองสามารถ สอดรับกันได้เป็นอย่างดี โดยมีเสียงประสานแนวตั้งเป็นเสียงเชื่อมโยง
- ๔) เนื้อดนตรีแบบมีจุดรวม หรือลูกตกเดียวกัน (Heterophonic) คือ เนื้อดนตรีที่มี ทำนองมากกว่า ๒ ทำนองขึ้นไป แนวทำนองต่างๆ จะเกิดการแปรทำนองจากทำนองหลักเดียวกัน ความสัมพันธ์ของแต่ละแนวทำนองที่เกิดจากการแปรทำนองหลักอยู่ที่จุดร่วมของเสียง จะมีการ กำหนดจุดนัดพบของแนวทำนองต่างๆ ให้มาตกที่จังหวะเดียวกันและเป็นเสียงเดียวกัน

๑.๖ บันไดเสียง

บันไดเสียง (Scale) เป็นมาตราเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเรียงอนุกรมของระดับเสียง- ดนตรีจากเสียงต่ำไล่ขึ้นไปหาระดับเสียงสูงเป็นขั้นๆ ตามลำดับ จากล่างไปสู่ตอนบนเหมือนขั้น บันได และอาจมีความห่างของขั้นเสียงไม่เท่ากันก็ได้

บันไดเสียงดนตรีของดนตรีสากลมี ๔ ลักษณะ แต่ละลักษณะจะมีชื่อเรียกเฉพาะ ดังนี้

- ๑) บันไดเสียงเพนาทอนิก คือ บันไดเสียงที่จัดขั้นบันไดเป็น ๕ ขั้น แต่ละขั้น มีชื่อเรียกระดับเสียงและวางระยะห่างระหว่างขั้นเป็น ๑ เสียงเต็ม (Tone) และ ๑/๒ เสียง หรือ ๓ ครึ่งเสียง (3 Semitones) ไว้ดังนี้

ขั้นที่	:	๑	๒	๓	๔	๕ (๑)
ตัวอย่างตัวโน้ต	:	C	D	E	G	A (C)
หรือ	:	F	G	A	C	D (F)
อ่านออกเสียงว่า	:	โด	เร	มี	ซอล	ลา (โด)
หรือ	:	ฟา	ซอล	ลา	โด	เร (ฟา)

นักเรียนควรรู้

- 1 Texture สามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ
 1. Monophonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่มีแนวทำนองเดียว ไม่มีเสียงประสาน
 2. Homophonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่ประสานด้วยแนว ทำนองแนวเดียว โดยมีกลุ่มเสียงทำหน้าที่สนับสนุน
 3. Polyphonic Texture เป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่ประกอบไปด้วยแนว ทำนองตั้งแต่ 2 แนวทำนองขึ้นไป โดยแต่ละแนวมีความเด่นและเป็นอิสระจากกัน
 4. Heterophonic Texture เป็นรูปแบบของแนวเสียงที่มีทำนองหลายทำนอง แต่ละแนวมีความสำคัญเท่ากันทุกแนว
- 2 เสียง เกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและเกิดจาก การสั่นสะเทือนของอากาศที่ไม่สม่ำเสมอ ลักษณะความแตกต่างของเสียงจะขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ คือ ระดับเสียง ความยาวของเสียง ความเข้มของเสียง และคุณภาพของเสียง

ข้อสอบเห็น การคิด

แนว → NT → O-NET

มารยาทในการขับร้องที่ดีควรปฏิบัติอย่างไร

แนวตอบ

1. แต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ทำการขับร้อง
2. เลือกเพลงที่จะขับร้องให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง
3. ไม่ควรพูดจาหยอกล้อกับผู้ฟังมากเกินไปและใช้ภาษาสุภาพ ในการสื่อสารกัน
4. ควรมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่หงุดหงิด
5. พยายามสบตาและกวาดสายตาไปยังผู้ชมให้ทั่วถึง